

Azərbaycan–Qırğızistan: tarixin sınağından çıxmış qardaşlıq münasibəti

Anar Turan

Azərbaycan–Qırğızistan münasibətləri bu gün yüksələn xətlə inkişaf edir. Bunun bir sıra səbəbləri var. Əvvəla, onu qeyd etmək lazımdır ki, Qırğızistan və Azərbaycan xalqları eyni kökə, mədəniyyətə, qədim tarixi münasibətlərə və ənənələrə malikdir. Dini və milli mənsubiyyət eyniliyi, oxşarlığı gələcək münasibətlərin inkişafında əsas kredo kimi götürülür. Hər iki ölkə SSRİ-nin tərkibində müttəfiq respublika olmuşdur. Elə həmin dövrdə də onlar arasında iqtisadi və mədəni əlaqələr formalaşmışdır. SSRİ dağıldıqdan, postsovet məkanında müstəqil dövlətlər yarandıqdan sonra bu münasibətlər daha da inkişaf etməyə başlamışdır. Hazırda təxminən 20 mindən çox azərbaycanlı Qırğızistan Respublikasında yaşayır. Onların əksəriyyəti bolşevik dövrünün 1930-cu illər repressiyalarında bu ölkəyə sürgün olunanlar və onların övladlarıdır. Qırğızistandakı Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ölkənin biznes sahəsində, iqtisadiyyatın digər sahələrində fəal iştirak edirlər.

İki ölkə arasında fundamental diplomatik əlaqələrin əsası 1993-cü ildən qoyulmuşdur. 1993-cü ilin dekabrında Türkmənistanda MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclası zamanı Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevlə Qırğızistan Prezidenti Əsgər Akayevin görüşü keçirilmişdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev daha sonra 1995-ci ilin avqustunda Türkdilli Dövlət Başçılarının üçüncü sammitində iştirak etmək üçün Qırğızistana gedib və orada qırğızistanlı həmkarı ilə görüşüb. 11 noyabr 1996-cı ildə Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyi ilə Qırğızistan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyi arasında əməkdaşlıq haqqında protokol imzalanıb.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə Azərbaycan–Qırğızistan münasibətləri daha yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Cenevrədə keçirilən İnformasiya Cəmiyyəti üzrə Dünya Sammitinin işi zamanı 2003-cü il dekabrın 10-da Qırğızistan Prezidenti Əsgər Akayevlə görüşüb. Görüş zamanı Qırğızistan Prezidenti Dağlıq Qarabağ probleminə toxunaraq, qeyd edib ki, biz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyirik və bu mövqeyimizdə qalacağıq. Bundan sonra 2004-cü il iyunun 2-də Qırğızistanın müdafiə naziri E.Topoyev Bakıda rəsmi səfərdə olub. Səfər zamanı Azərbaycan və Qırğızistan arasında hərbi sahədə əməkdaşlıq haqqında saziş imzalanıb.

2006-cı ilin 17 noyabrında Antalyada keçirilən Türkdilli Ölkələrin Dövlət Başçılarının VIII Zirvə görüşü və 3 oktyabr 2009-cu il tarixdə Naxçıvan şəhərində Türkdilli Ölkələrin Dövlət Başçılarının 9-cu Zirvə görüşü keçirilir. Hər iki zirvə görüşü ciddi bəyanatlarla yadda qalır. Zirvə görüşünün sonunda prezidentlər Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasının yaradılması haqqında Naxçıvan Sazişini və Türkdilli Ölkələrin Dövlət Başçıları 9-cu Zirvə toplantısının yekunu olaraq Naxçıvan Bəyannaməsini imzalayırlar.

2013-cü ilin avqustun 15-16-da Qırğızistan Respublikasının Prezidenti də Qəbələ şəhərində keçirilən TDƏŞ-in III Zirvə görüşündə iştirak etmişdir. Bu zirvə görüşü çərçivəsində Qırğızistan və Azərbaycan prezidentlərinin görüşü də keçirilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2016-cı ildə Bişkekə səfəri Qırğızistan–Azərbaycan ikitərəfli münasibətləri tarixində ən əhəmiyyətli dönüş nöqtələrindən biri olur və iki ölkə arasında iqtisadi, siyasi, elmi-texniki, gömrük sahələrində əməkdaşlığa yeni təkən verir.

İllərdir ki, hər iki respublika İƏT, İKT, BMT çərçivəsində əməkdaşlıq edirlər. 29 oktyabr 2004-cü ildə BMT Baş Məclisinin 59-cu sessiyasının 46-cı plenar iclasında “Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində vəziyyət” adlı bəndin Baş Məclisin gündəliyinə salınmasına dair qərar Qırğızistan tərəfindən dəstəklənib. Qırğızistan Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsində Azərbaycanın ədalətli mövqeyini daim dəstəkləyir. Bu dövlət münaqişənin həlli üçün müəyyən dövrlərdə fəallıq göstərməyə çalışıb. Belə ki, 1994-cü ilin may ayında MDB-nin vasitəçiliyi ilə Ermənistanla Azərbaycan arasında atəşkəs haqqında müqavilə də məhz Qırğızistanın paytaxtı Bişkek şəhərində imzalanıb.

Bir sözlə, diplomatik əlaqələr yarandığı gündən Qırğızistan–Azərbaycan ikitərəfli əməkdaşlığı ənənəvi şəkildə, qarşılıqlı surətdə faydalı tərəfdaşlıq, dostluq əsasında qurulmuş və bütövlükdə siyasi, ticarət-iqtisadi, elmi-texniki, mədəni və digər sahələrdə uğurla inkişaf etmişdir.

Oktyabrın 14-də Qırğız Respublikasının Prezidenti Sooronbay Jeenbekov Bakıda keçirilən Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə görüşündə iştirak etmək üçün Bakıya səfər edib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev qırğız dövlət başçısı ilə ikitərəfli söhbətində xüsusi olaraq vurğuladı ki, bizim üçün Qırğızistan qardaş ölkədir, yaxşı dost, tərəfdaşdır. Əminəm ki, əlaqələrimiz gələcəkdə yalnız möhkəmlənəcək. -Prezident Sooronbay Jeenbekov da öz növbəsində bildirdi ki, Sizin bildiyiniz kimi, biz də ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafına çox böyük əhəmiyyət veririk. Sizin dediyiniz kimi, biz qardaş, dost ölkələrlik. Biz həmişə münasibətlərimizi dəyərləndirir və qiymətləndiririk. Həmişə münasibətlərimizin

inamla, fəal və qarşılıqlı maraqlar əsasında inkişaf etməsinə çalışırıq. Onu da xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, bu il Türk Şurasına sədrlik Azərbaycana keçəcək və ölkəmiz bu estafeti məhz Qırğızıstandan qəbul edir.

Göründüyü kimi, Azərbaycan bütün digər türkdilli dövlətlərlə olduğu kimi Qırğızıstanla da geniş siyasi-iqtisadi və mədəni əlaqələrini sürətlə artırır. Hər iki ölkənin məqsədi Türk dünyasının inkişafına, siyasi və mədəni birliyinə töhfə verməkdir. Onlar belə vacib missiyanın da öhdəsindən layiqincə gəlirlər.